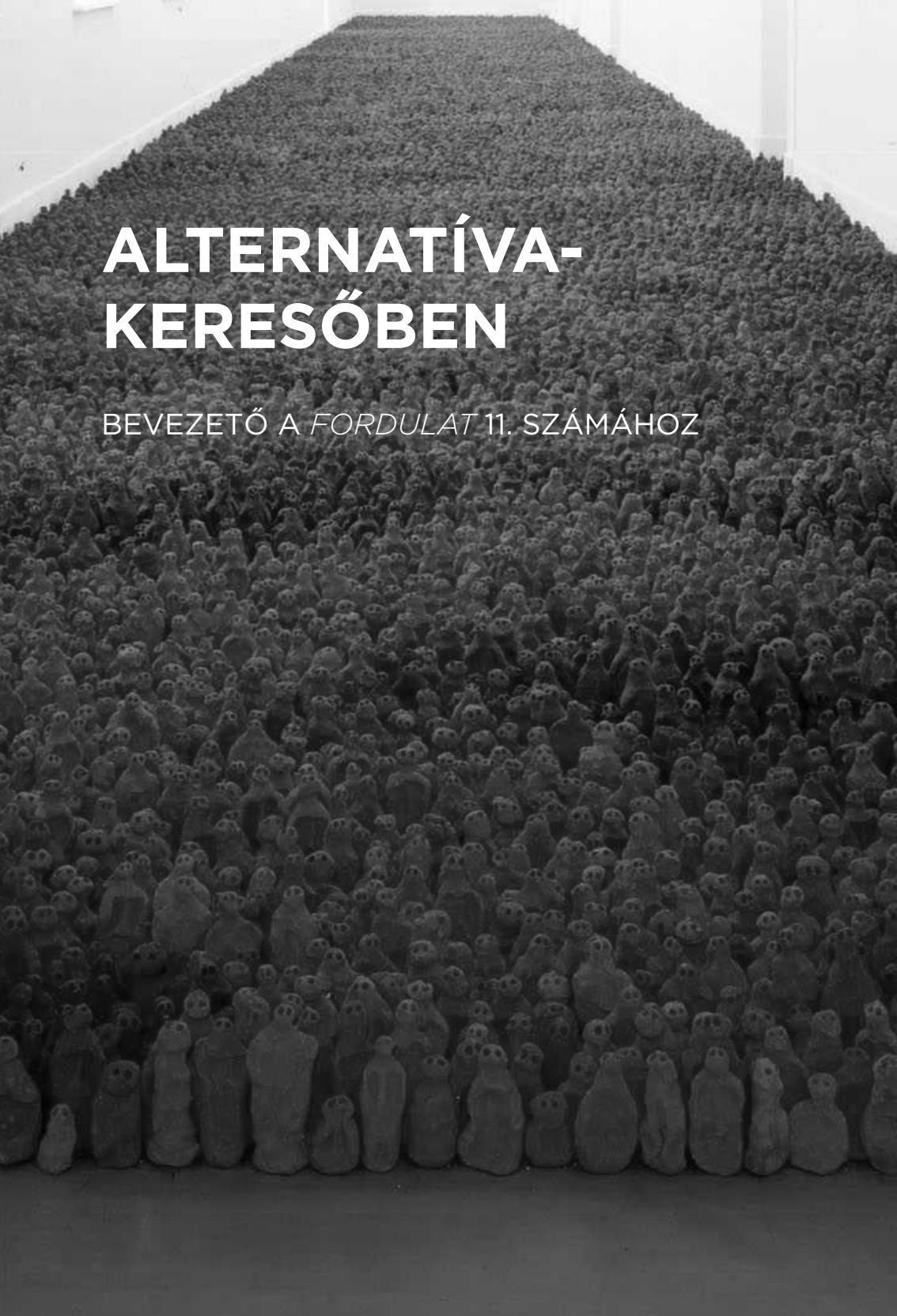

ALTERNATÍVA- KERESŐBEN

BEVEZETŐ A *FORDULAT* 11. SZÁMÁHOZ

There is no alternative – nincs alternatíva, szölt a nyolcvanas évek thatcheri jelszava. Részen ez és ehhez hasonló neoliberális kinyilatkoztatások voltak hivatottak igazolni a jóléti állam lebontását, a pénzügyi piacok deregulációját, valamint a munka és tőke között eloszló jövedelmeknek az utóbbiak felé történő csoportosítását. Az állítást retorikai szempontból is érdemes vizsgálni: hatásos volt-e, azaz képes volt-e meggyőzni egyes társadalmi csoportokat; a „józsánságot” sugárzó kijelentés a valóság leírásaként azonban biztosan megbukna – legyen szó egy országon belüli jövedelemátcsoportosításról vagy akár egy pénzügyi rendszerről.

Az alternatívák sokasága és a mögöttük álló erőfeszítések megoszlása – vonatkozhatnak tudományos megközelítésekre vagy gazdasági-társadalmi kérdésekre – általában nem segítik az egyes konkrét alternatív javaslatok mélyebb kidolgozását, és ez mindig is megnehezítette a főárrammal, status quóval szembeni platformok együttes fellépését. Ez azonban nem zárja ki, hogy egyes elképzelések elegendő támogatót tudjanak maguk mögött, lehetővé téve ezzel átgondolt megközelítések kialakítását. A *Fordulat* 11. száma két ilyen (ki)utat mutat be: az alapjövedelmet és az iszlám finanszírozást.

A nyolcvanas évek második felében a piaci dogmatizmus előretörésére adott válaszként karolták fel az alapjövedelem koncepcióját, amely a kapitalista kereteket figyelembe véve fogalmaz meg egy elvileg operacionalizálható választ. A cél a munka dekommodifikálása egy univerzális garantált jövedelem juttatásán keresztül. A *Fordulat* e blokkját Misesics Bálint esszéje vezeti fel, aki a koncepciót mint a radikális társadalomelméleti tradíció következetes – így az elmélet és a gyakorlat egységét megvalósító – elképzelését mutatja be, illetve ebben a keretben elhelyezi és összegzi az ezt követő analitikus marxista kutatók és a frankfurti iskolához kötődő Claus Offe tanulmányait. Robert van der Veen és Philippe Van Parijs számos alkalommal és helyen idézett tanulmánya bevezeti és érvel a koncepció mellett, illetve bemutatja annak lehetséges gazdasági következményeit. Erik Olin Wright az alapjövedelemnek a szocializmus elérésében való szerepét részletezi. A blokkot Claus Offe tanulmánya zárja, amelyben a német szociológus amellet érvel, hogy a jóléti államoknak normatív szempontoktól függetlenül is szükségük van a vázolt rendszerre.

Az aktuális lapszám másik fő témája az iszlám közgazdaságtan és pénzügyi rendszer, amely a gazdasági gondolkodást és a pénzügyi műveleteket veti alá a saría szabályainak. M. Umer Chapra tanulmánya az iszlám értékekből levezetett közgazdaságtant az általa hagyományosnak nevezett főárramú közgazdaságtannal való összevetésen keresztül mutatja be, egy szélesebb elemzési keretbe helyezve a kettőt. Mindkét rendszernek célja a gazdasági-társadalmi igazságosság és az emberi jóllét megvalósítása, Chapra szerint azonban az iszlám közgazdaságtan – szemben a hagyományos közgazdaságtannal – képes

úgy alakítani az egyes gazdasági mechanizmusokat, hogy azok ténylegesen előmozdítsák a célok elérését.

Az elméleti vonatkozásaiban kiemelkedő közgazdaságtani nézetek mellett az iszlám finanszírozás kiemelt gyakorlati problémákat vet fel. A saría egyik legismertebb gazdasági követelménye ugyanis a kamatszedés tilalma, amely elveti a nyugati világban általános értékpapírtípusokat, pénzügyi konstrukciókat. Pálfi Gergő írása az iszlám finanszírozás feltételeibe és az ezekkel kapcsolatos finanszírozási formákba ad betekintést. A blokkot Chapra a másodlagos jelzáloghitel-piaci pénzügyi válsága kapcsán elhangzott előadása zárja, amely az iszlám pénzügyi rendszer nyugati világ számára felhasználható tapasztalatait keresi.

Természetesen a *Fordulat* olvasói ezúton sem maradnak „kritikai recenziók” nélkül. Ezúttal Ságvári Bence *A Nagy Testvér hálózobatitkai* címmel a Google-modellről, Koltai Mihály Bence Slavoj Žižek *Egyszer mint bohózat, másszor mint tragédia* című „pamfletjéről”, Molnár Gergely pedig *Túl a Nyugat diskurzív rendszerén?* címmel Jean Ziegler 2008-as könyvéről (*La Haine de l'Occident*) értekezett.

A *Fordulat* 11. száma tehát a bizonyítéka annak, hogy Margaret Thatcher nagyon is tévedett, amikor az alternatíva nélküli világot hirdette meg. Vannak más utak, kutatni kell őket, keressük közösen a lehetőségeket! A kedves Olvasó a *Fordulat* aktuális számával fogódzókat kaphat ebben a keresési folyamatban.

Pintér András